

Павлова Т. О.
доцент кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова;
доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет (за сумісництвом).
м. Одеса, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: УМОВИ СЬОГОДЕННЯ ТА ВИКЛИКИ

Термін «діджиталізація» (від англ. digitalization – цифровізація) означає процес переведення різноманітної інформації у всіх її формах – текстовій, звуковій, графічній – у цифровий формат, зрозумілий сучасним гаджетам. Тобто «Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір» [1].

Сьогодення світу пов'язано з бурхливими змінами, які людство відчуває вже не перший рік. Ці зміни відбуваються в усіх сферах людського буття: економічній, соціальній, політичній тощо. Головною відмінністю цих змін, на наш погляд, є відсутність кордонів, глибина та масштабність викликів. Виклик – це спонукання до певних дій, які виникають у новій або зміненій ситуації, що пов'язано із неможливістю продовжувати діяти на основі попередніх підходів з використанням попередніх методів за для подальшого розвитку. Одним з таких викликів у соціальному бутті є процес осучаснення та трансформації вітчизняної освіти, у тому числі закладів вищої освіти з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій.

Процес діджиталізації на державному рівні почав розвиватися з часів проголошення незалежності України, коли було прийнято цілу низку законів у цій сфері, а саме «Про інформацію» від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ; «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР; «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22.05.2003 р. № 851-ІV; «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI; «Про електронну комерцію» від 03.09.2015 р. № 675-VIII; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення поетапного впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 27.04.2021 р. 1416-ІХ; Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, яка схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. тощо.

Основна мета діджиталізації полягає у трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні, створюючи певну простоту та прозорість між людиною та державою. Та як наслідок перед державою постала важлива задача пошуку новітніх та інноваційних підходів, які необхідно впроваджувати у процесі організації та проведення освітнього процесу, що сприятимуть якісній підготовці майбутніх спеціалістів з різних галузей. Одним із засобів вирішення цього завдання є діджиталізація освітнього процесу закладів вищої освіти, які «завжди одними з перших впроваджували новітні технології та є стартовими майданчиками для реалізації інновацій з метою забезпечення розвитку будь-якої сфери людської діяльності» [2, с. 188].

Діджиталізація у сфері освіти пов'язана з можливістю та необхідністю використання нових цифрових технологій в освітньому процесі та управлінні навчальними закладами.

Наприкінці 2022 року Міністерство освіти і науки презентувало сучасну концепцію трансформування освіти «Освіта 4.: український світанок», яку планується втілити до 2032 року. Технології та революційні зміни у промисловості завжди радикально впливають на освіту.

Освіта за часів Промисловості 4.00 «стає індивідуальною впродовж життя на базі персоніфікованого контенту, забезпечуючи злиття технологій, що розмиває межі між фізичною, цифровою та біологічними сферами» [3].

В умовах сьогодення мова йде про якісні та кількісні трансформаційні зміни освітнього процесу у закладах вищої освіти з використанням новітніх інформаційно-комунікативних технологій, а саме:

1. Розвиток «змішаних» (або гібридних) моделей навчання, тобто поєднання двох освітніх форм навчання – online та offline. Мова йде про опанування новітніх моделей навчання, а саме Zoom, Googleclass, Moodle та інших платформ та додатків. Впровадження «змішаного» навчання створює більш широке коло освітніх можливостей, орієнтованих на доступність та якість освіти для кожної людини, яка бажає здобути вищу освіту незалежно від місця проживання відповідно до її інтересів та можливостей.

2. Формування Soft Skills (так званих м'яких наднавичок), які повинні обов'язково розвиватися поряд с професійними – Hard Skills, а саме вміння комунікувати, створюючи позитивне середовище навколо себе; критичне мислення; креативність; лідерські якості; вміння працювати у команді та із найменшими затратами розв'язувати задачі, що потребують свого вирішення тощо.

3. Реалізація «принципу персоналізованого навчання High Touch High Touch. Високі технології (high-tech) візьмуть на себе, як і у повсякденному житті, рутинні, базові завдання викладача: виявлення освітніх потреб здобувачів; корекція під них освітнього середовища; забезпечують опанування та відпрацювання здобувачами навичок та повторення матеріалу; оцінювання результату їх роботи тощо» [3].

Задіяння новітніх інструментів на сучасних освітніх платформах допомагає формувати власний стиль викладання, основною метою якого є зацікавленість та активне задіяння здобувачів до навчального процесу та як наслідок підвищення його якості.

До переваг діджиталізації можна віднести: підвищення ефективності процесу управління закладом; інтеграція звичайної та оцифрованої системи записів для більш швидкого пошуку; інтенсивний та швидкий обмін інформацією з колегами у межах освітнього закладу та по всьому світу; збільшення швидкості та якості реагування на потреби та запити здобувачів освіти; скорочення витрат та сприяння захисту довкілля; забезпечення безперервності навчального процесу навіть у випадках надзвичайних ситуацій (від карантину до військових дій тощо) із можливістю застосування «змішаної» форми навчання тощо.

Основною метою закладів вищої освіти в умовах діджиталізації є фокусування усіх зусиль на автоматизації процесів всередині вищого навчального закладу, що зробить їх діяльність більш ефективною та підвищить конкурентоспроможність.

Використання новітніх інструментів науково-технічного розвитку у цілому надасть можливість удосконалити освітній процес, максимально задіяючи такі органи чуття здобувачів як зір та слух, через які відбувається сприйняття інформації, що покращує розуміння матеріалу, який викладається та підвищує якість знань, які повинен набути здобувач. За допомогою медіа-та інтерактивних засобів викладачі отримують можливість використовувати інноваційні методи викладання матеріалу, включаючи використання «кейсів», дослідно-наукової роботи, ділових ігор, інтерактивних дошок тощо. Тобто від пасивного слухача, здобувач перетворюється на активного учасника навчального процесу. При цьому важливо зберегти так звану «живу» взаємодію між здобувачами, здобувачами та викладачами, під час якої формуються та активно задіюються у подальшому спілкуванні комунікативні зв'язки між усіма учасниками навчального процесу. Використання новітніх інформаційно-комунікативних технологій сьогодні дозволяє одночасно об'єднати online та offline моделі навчання за допомогою різних програм, що допомагає задовольнити потреби усіх здобувачів, більш ефективно проводити навчальний процес, а саме лекції, практичні заняття, наукові конференції, засідання наукових гуртків тощо. Зворотною стороною інноваційних процесів є готовність з боку викладачів опановувати новітні технології, бажання підвищувати кваліфікацію за рахунок опанування нових освітніх платформ

та додатків, які базуються на використанні сучасних інформаційно-комунікативних технологій; підвищення матеріально-технічного забезпечення вищих навчальних закладів в умовах підтримання необхідного рівня кібербезпеки тощо.

Таким чином, цифрові технології удосконалюють освітній процес, роблять його більш ефективним та мобільним, допомагаючи викладачеві більш наглядно та якісно доводити до здобувачів необхідний матеріал; спрощують форми контролю та суттєвим чином зберігають час викладача, вивільняючи його на пошук, самовдосконалення, індивідуальну роботу зі здобувачами та наукову роботу, тобто підвищують ефективність управління освітнім процесом та освітою у цілому. Основними напрямками діджиталізації вищої освіти в Україні можуть бути: «створення освітянських ресурсів і цифрових платформ із підтримкою інтерактивного та мультимедійного контенту для загального доступу закладів вищої освіти та здобувачів, зокрема інструментів автоматизації головних процесів роботи вишів; розроблення та впровадження інноваційних комп'ютерних, мультимедійних і комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та обладнання для створення цифрового навчального середовища (мультимедійні класи, науково-дослідні STEM-центри лабораторії, інклюзивні класи, класи змішаного навчання); організація вільного доступу до Інтернету здобувачів у навчальних аудиторіях вищих шкіл; розвиток дистанційної форми освіти із використанням когнітивних та мультимедійних технологій тощо» [2, с. 196].

Отже, освітній процес у закладах вищої освіти в умовах діджиталізації з одного боку спрощує комунікацію між учасниками навчального процесу, а з іншого підвищує якість викладання та формування необхідних навичок, що робить освіту конкурентоспроможною та сучасною, зберігаючи власне надбання.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: Концепція схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>
2. Карплюк С.О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. Матеріали методологічного семінару НАПН України. 4 квітня 2019 р. / За ред. В.Г. Кременя, О.І. Ляшенка; укл. А.В. Яцишин, О.М. Соколюк. К, 2019. 361 с. С. 188–197.
3. На українські школи очікує велика трансформація. URL: <https://osvitoria.media/experience/na-ukrayinski-shkoly-ochikuye-velyka-transformatsiya/>